

MAAKUNTAKAAVA
**HUOMISEN
LAKEUS**

Osallistumis- ja
arviointi-
suunnitelma

Etelä-Pohjanmaan maakuntakaava 2050

Maakuntahallitus 29.11.2021

Maakuntahallitus 23.1.2023, OAS päivitys

Maakuntahallitus 27.11.2023, OAS päivitys

ETELÄ-POHJANMAAN LIITTO
Regional Council of South Ostrobothnia

Etelä-Pohjanmaan liitto

www.epliitto.fi

Etelä-Pohjanmaan maakuntakaava 2050 - Osallistumis- ja arviointisuunnitelma

ISBN: 978-951-766-423-3 (nide)

ISSN: 1237-993X

ISBN: 978-951-766-424-0 (verkkojulkaisu)

ISSN: 2670-2258

Julkaisu A:75

Julkaisuvuosi 2021

Sisällys

Esipuhe.....	5
Etelä-Pohjanmaan maakuntakaava 2050	5
1 Maakuntakaavan lähtökohdat	6
1.1 Etelä-Pohjanmaan maakuntakaavatilanne.....	6
1.2 Maakuntakaavan tehtävä	7
1.3 Miksi maakuntakaava uudistetaan?	8
1.4 Mistä maakuntakaava koostuu?	9
2 Mikä maakuntakaavaa ohjaa?	10
2.1 Maankäyttö- ja rakennuslaki	10
2.2 Maankäyttö- ja rakennuslain uudistus	11
2.3 Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet.....	12
2.4 Kansainväliset, kansalliset ja alueelliset tavoitteet	12
3 Huomisen lakeus – Etelä-Pohjanmaan maakuntakaavan 2050 sisältö ja tavoitteet.....	14
3.1 Etelä-Pohjanmaan maakunta	14
3.2 Maakuntakaavan kaava-alue	19
3.3 Etelä-Pohjanmaan maakuntakaavan 2050 suunnitteluperiaatteet.....	19
3.4 Maakuntakaavaan sisältyvät teemat.....	20
3.5 Etelä-Pohjanmaan maakuntakaavan 2050 tavoitteet.....	24
4 Kaavoituksen vaiheet ja päätöksenteko	28

4.1	Kaavoituksen eteneminen ja aikataulu	28
4.2	Päätöksenteko	30
5	Lähtötiedot ja selvitykset	30
5.1	Maakuntastrategia	30
5.2	Maakuntakaavan ajantasaisuuden arviointi.....	31
5.3	Selvitykset	31
5.4	Muut lähtötiedot	32
6	Vaikutusten arviointi.....	33
6.1	Menetelmät	34
7	Osallistuminen, yhteistyö ja vuorovaikutus.....	34
7.1	Osalliset, sidosryhmät ja yhteistyötahot	34
7.2	Viestintä ja tiedotus	35
7.3	Osallistumistavat	36
7.4	Yhteystiedot	37

Esipuhe

Etelä-Pohjanmaan maakuntakaava 2050

Etelä-Pohjanmaan maakuntakaavoitus muodostaa noin neljännesvuosisadan mittaisen jatkumon. Ensimmäistä kokonaismaakuntakaavaa lähdettiin laatimaan pian voimaan tulleen uuden maankäyttö- ja rakennuslain jälkeen. Viimeisin, III vaihemaakuntakaava, valmistui 2018. Moni asia on matkan varrella muuttunut, ja nyt onkin tullut aika päivittää maakuntakaava kohti tavoitevuotta 2050.

Vuosikymmenten aikana seudullinen maankäytön suunnittelu on osoittanut tarpeellisuutensa niin valtakunnallisten tavoitteiden kuin kuntien välisen yhteistyön näkyväksi tekemisessä. Maakuntakaava on ennen muuta yhteistä suunnittelua ja pelisäännöistä sopimista. Se luo pitkäjänteisyydellään vakautta ja kestävän toimintaympäristön erilaisille investoinneille. Maakuntakaava varmistaa myös osaltaan hyvien elinympäristöjen ja luonnon monimuotoisuuden säilymistä.

Digitalisaatio tulee entistä vahvemmin myös maakuntakaavoitukseen. Digitalisaatio nopeuttaa ja helpottaa kaavan laadintaa. Samalla voidaan välttää päällekkäistä työtä ja tietoineistojen hajautumista. Myös vuorovaikutus tapahtuu tällä kertaa varmasti pääosin sähköisillä alustoilla. Digitaalisuus antaa meille runsaasti uusia visualisoinnin ja viestinnän mahdollisuuksia. Osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuus on säilytettävä kuitenkin myös niillä, joille digitaalisten välineiden käyttö ei ole mahdollista.

Nyt käsillä oleva osallistumis- ja arviointisuunnitelma luo raamit uuden kokonaismaakuntakaavan laadinnalle. Työ aloitetaan niin sanotusti puhtaalta pöydältä. Maakunnan perusrakenteet ovat toki valmiina, mutta suunnitelman mukaisesti uutta ja vanhaa tullaan käsittelemään siten, että kaavan seudullisuus ja sanoma selkeytyvät entisestään. Uskomme, että saamme aikaan alueidenkäytön suunnitelman, johon kaikki osalliset voivat sitoutua.

Mari Pohjola

suunnittelujohtaja

1 Maakuntakaavan lähtökohdat

Huomisen lakeus – Etelä-Pohjanmaan maakuntakaavan 2050 laadinta käynnistyy tilanteessa, jossa maakunnan alueella on voimassa kokonaismaakuntakaavan lisäksi useita vaihemaakuntakaavoja ja maakuntakaavoituksen kokonaisuudistukselle on tunnistettu selkeä tarve. Uudistuksen merkitystä korostaa maakuntakaavan olennainen rooli koko maakunnan alueidenkäyttöä koskevana suunnittelutyökaluna.

1.1 Etelä-Pohjanmaan maakuntakaavatilanne

Etelä-Pohjanmaalla voimassa olevat maakuntakaavat

- ▶ Kokonaismaakuntakaava
- ▶ Vaihemaakuntakaava I
- ▶ Vaihemaakuntakaava II
- ▶ Vaihemaakuntakaava III

Etelä-Pohjanmaalla on voimassa vuonna 2005 hyväksytty kokonaismaakuntakaava sekä vuosina 2016–2021 voimaan astuneet teemakohtaiset vaihemaakuntakaavat I-III. Kokonaismaakuntakaava muodostuu viidestä teemasta ja on voimassa muiden kuin vaihemaakuntakaavoissa I-III kumottujen sisältöjen osalta. Kokonaismaakuntakaavaan tehtiin v. 2006 Lapuan kaupungin Honkimäen aluetta koskeva muutos.

Ensimmäinen, vuonna 2016 voimaan tullut vaihemaakuntakaava I käsittelee tuulivoimaa osoittaen 23 tuulivoimaloiden aluetta, voimajohtoverkoston ja luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeän alueen.

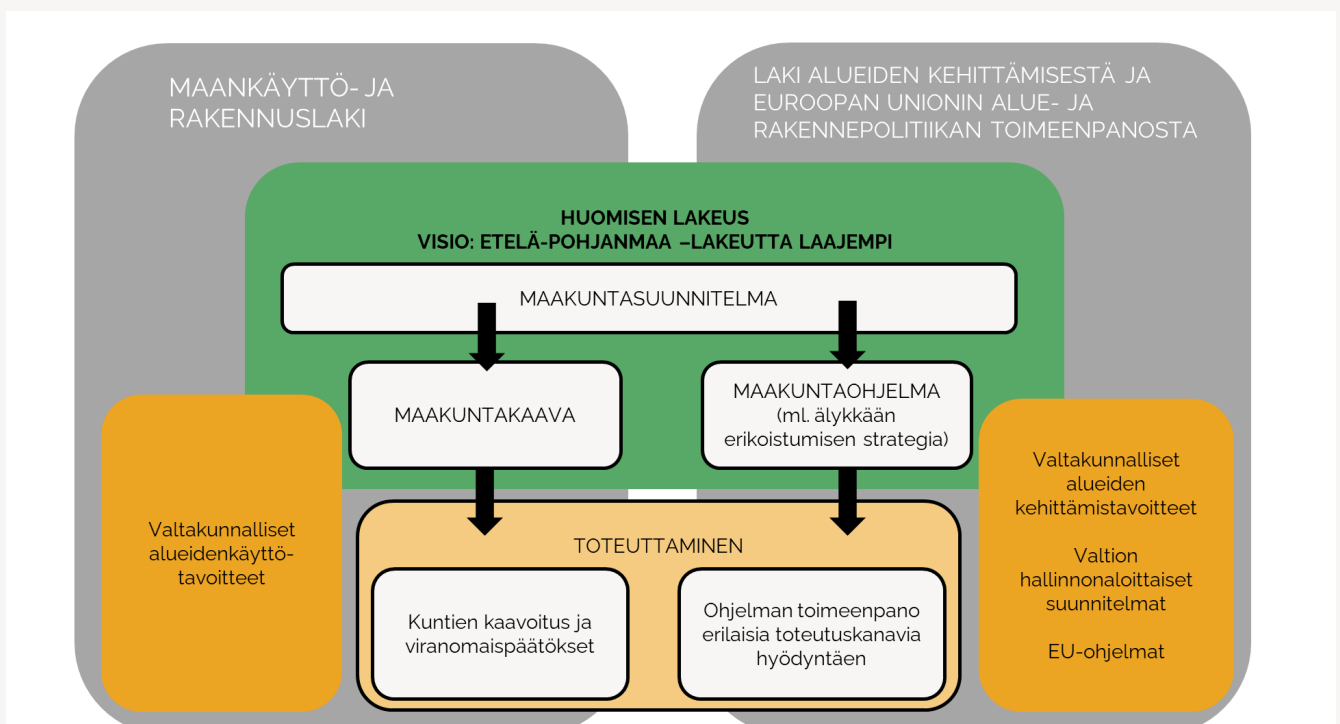
Toinen, niin ikään vuonna 2016 voimaan tullut vaihemaakuntakaava II koskee kauppaa, liikennettä ja keskustatoimintoja. Tähän kaavaan on vuonna 2020 tehty kauppaa ja keskustatoimintoja koskeva muutos, jolla kaavaa tarkistettiin vastaamaan maankäyttö- ja rakennuslakiin tehtyjä vähittäiskauppaa käsitteleviä muutoksia.

Kolmannen, vuonna 2021 voimaan tulleen vaihemaakuntakaavan III teemoja ovat turvetuotanto, suoluonnon suojeleminen, puolustusvoimien alueet, bioenergia- ja biolaitokset sekä energiapuun terminaalit.

Vuoden 2021 alussa Etelä-Pohjanmaan maakuntaan liittyneen Isonkyrön kunnan alueella on voimassa Pohjanmaan maakuntakaava 2040.

1.2 Maakuntakaavan tehtävä

Maakuntakaava on maakunnan alueiden käytön suunnittelun työkalu, jolla linjataan koko maakuntaa koskevaa maankäyttöä. Se on maakunnan alueiden käytön yleispiirteinen suunnitelma, jossa esitetään maankäytön ja yhdyskuntarakenteen periaatteet sekä osoitetaan maakunnan kehittämisen kannalta tarpeellisia alueita. Maakuntakaavoituksessa huomioidaan valtakunnallisia tavoitteita, ja sovitetaan nämä yhteen maakunnallisten ja paikallisten tavoitteiden kanssa. Suunnittelun perustana toimii maakuntastrategia.

Kuva 1. Maakunnan suunnittelujärjestelmä.

Maakuntakaava on ohjeena laadittaessa alueen kuntien yleis- ja asemakaavoja, ja se ohjaa myös viranomaisten muuta alueiden käyttöä koskevaa suunnittelua. Maakuntakaavan laadinnasta vastaa maakunnan liitto.

1.3 Miksi maakuntakaava uudistetaan?

Etelä-Pohjanmaan liitto toteutti vuonna 2020 Etelä-Pohjanmaan maakuntakaavoituksen ajantasaisuuden arvioinnin. Tarkoituksena oli arvioida nykyisten maakuntakaavojen toteutuneisuutta, kaavamerkintöjen ajantasaisuutta sekä maakuntakaavan uudistamistarvetta. Työssä käytiin läpi kaikki nykyisten kaavojen kaavamerkinnät ja selvitettiin esimerkiksi niiden toteutumisaste sekä päivitystarve. Merkintöjä arvioitiin myös suhteessa maankäyttö- ja rakennuslain uudistukseen sekä valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin.

Ajantasaisuusarvioinnin mukaan vuonna 2005 voimaan tullut kokonaismaakuntakaava on vanhentunut ja myös monet verrattain hiljattain voimaan tulleiden vaihemaakuntakaavojen teemoista edellyttävät päivitystä. Tällaisia aihepiirejä ovat esimerkiksi tuulivoima, turvetuotanto ja liikenne.

Kansainvälisesti ja kansallisesti luonnon monimuotoisuuden ja luonnonsuojelun sekä laajemmin viherrakenteen merkitys on korostunut. Tällä hetkellä viherrakenteen merkitys nykyisessä maakuntakaavakokonaisuudessa on teemoista vähäisin keskittyen virkistysalueisiin ja -reitteihin. Myös ilmastonmuutos ja siihen sopeutuminen asettavat uudenlaisia vaatimuksia alueidenkäytön ja liikenteen suunnittelulle.

Voimaan astuessaan uusi kokonaismaakuntakaava kumoaa Etelä-Pohjanmaan aiemmat kokonais- ja vaihemaakuntakaavat.

Ajantasaisuusarvioinnin mukaan Etelä-Pohjanmaalla on tarve seuraavaksi alueidenkäytön kokonaisuuden tarkastelulle eli kaikki merkinnät yhteen kokoavalle uudelle kokonaismaakuntakaavalle.

1.4 Mistä maakuntakaava koostuu?

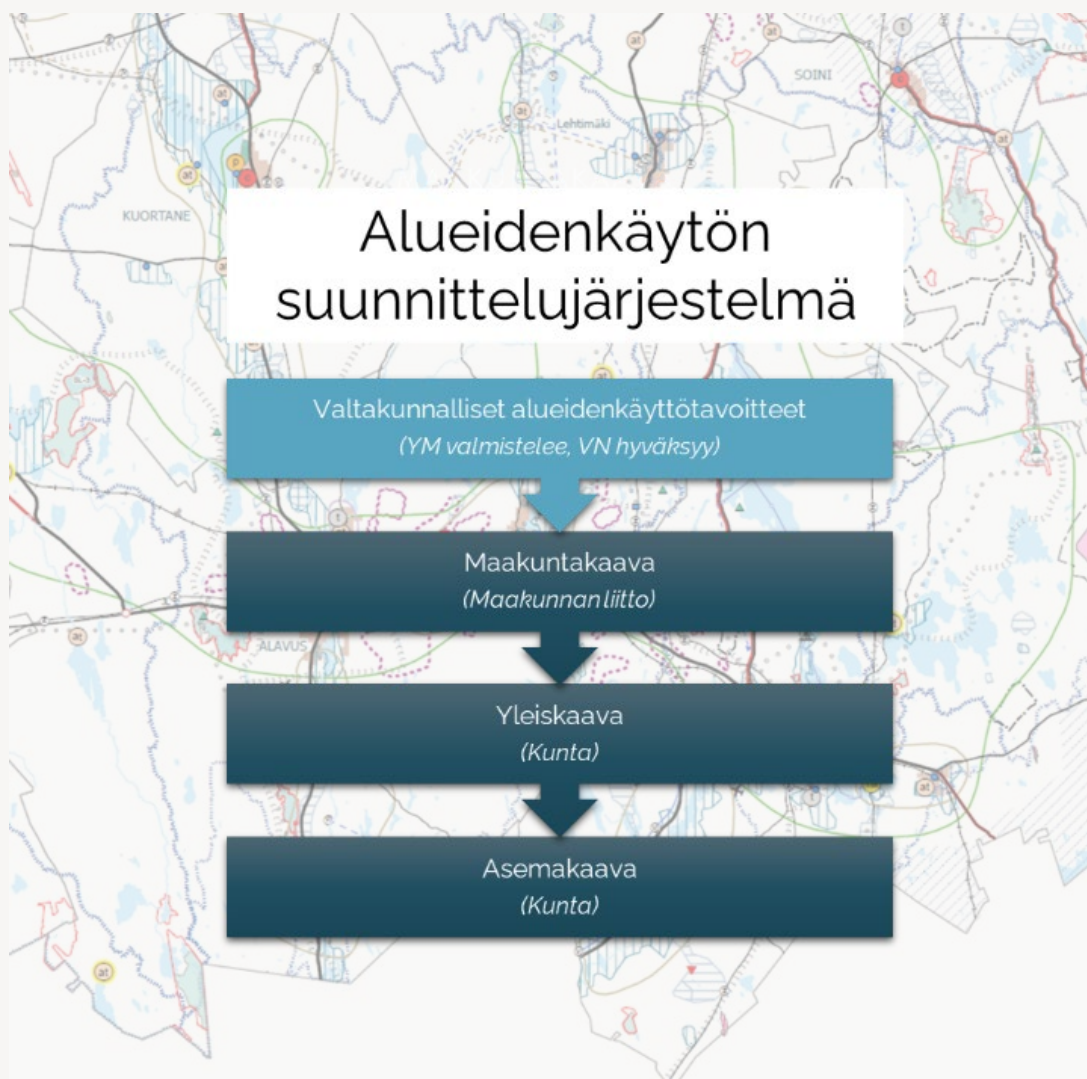
Maakuntakaavan muodostavat kaavakartta ja siihen liittyvät kaavamerkinnät ja -määräykset. Kaavakarttaan liittyvä kaavaselostus selventää ja täydentää kaavakarttaa sekä siihen kuuluvia merkintöjä ja määräyksiä. Selostuksessa kuvataan muun muassa kaavan tavoitteita ja keskeisiä suunnitteluprosessin vaiheita sekä maakuntakaavan toteuttamista. Maakuntakaavan kuuluvista asiakirjoista ja niiden tarpeellisesta sisällöstä on säädetty maankäyttö- ja rakennuslaissa sekä -asetuksessa (MRL § 28–30 ja MRA § 9–10).

2 Mikä maakuntakaavaa ohjaa?

Maakuntakaavoituksen taustalla tärkeimpänä ohjenuorana on maankäyttö- ja rakennuslaki, joka määrittelee maakuntakaavan osaksi alueidenkäytön suunnittelujärjestelmää. Lisäksi maakuntakaavan laadintaan vaikuttavat erilaiset kansainväliset, kansalliset sekä alueelliset tavoitteet ja strategiat. Viimeisimpien osalta tärkeimpänä on maakuntastrategia, jossa määritellään maakunnan yhteiset pitkän aikavälin kehittämistavoitteet.

2.1 Maankäyttö- ja rakennuslaki

Alueidenkäytön suunnittelujärjestelmään kuuluvat maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) mukaisesti valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT), maakuntakaava, yleiskaava ja asemakaava (kuva 2).

Kuva 2. Alueidenkäytön suunnittelujärjestelmä.

Hyväksytty maakuntakaava on oikeusvaikutteinen. Maakuntakaava ei ole voimassa oikeusvaikutteisen yleiskaavan eikä asemakaavan alueella. Maakuntakaava on ohjeena laadittaessa tai muutettaessa yleiskaavaa ja asemakaavaa sekä ryhdyttäessä muutoin toimenpiteisiin alueidenkäytön järjestämiseksi.

Maakuntakaavan laadinnassa tulee ottaa huomioon sekä valtioneuvoston hyväksymät valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet että maakunnan kehittämisen tarpeet.

Maakuntakaavan sisältövaatimuksista on säädetty maankäyttö- ja rakennuslaissa (MRL § 28). Maakuntakaavaa laadittaessa on kiinnitettävä erityistä huomioita seuraaviin:

- ▶ Maakunnan tarkoituksenmukaiseen alue- ja yhdyskuntarakenteeseen
- ▶ Alueiden käytön ekologiseen kestävyys
- ▶ Ympäristön ja talouden kannalta kestäviin liikenteen ja teknisen huollon järjestelyihin
- ▶ Vesi- ja maa-ainesvarojen kestäväan käyttöön
- ▶ Maakunnan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin
- ▶ Maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaalimiseen
- ▶ Virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyyteen

2.2 Maankäyttö- ja rakennuslain uudistus

Maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistus käynnistettiin vuonna 2018. Uudistuksen päätavoitteita olivat muun muassa hiilineutraali yhteiskunta, luonnon monimuotoisuuden vahvistaminen sekä rakentamisen laadun parantaminen ja digitalisaation edistäminen. Lakiuudistuksesta lopulta hyväksyttiin rakentamista ja alueiden käytön tietojen digitaalisuutta koskevat osuudet. Uusi rakentamislaki on astumassa voimaan 1.1.2025. Samalla maankäyttö- ja rakennuslaista kumotaan rakentamisen osuus, ja lain nimi muuttuu alueidenkäyttölaki.

Alueidenkäyttölain uudistus on käynnistetty syksyllä 2023. Tavoitteena on muun muassa edistää kaavoituksen sujuvuutta, hyvää elinympäristöä, kaupunkien ja kuntien kasvua, alueiden elinvoimaisuutta, yritysten kilpailukykyä sekä Suomen houkuttelevuutta investointikohteena. Uusi alueidenkäyttölaki sisältää valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita, kaavoitusjärjestelmää sekä merialuesuunnittelua koskevat säännökset.

Etelä-Pohjanmaan liitto on aktiivisesti seurannut ja osallistunut lakien valmisteluun. Etelä-Pohjanmaan maakuntakaava 2050 laaditaan kokonaismaakuntakaavana ja valmistelu tehdään voimassa olevan lainsäädännön pohjalta. Lain mahdollisiin muutoksiin reagoidaan tarpeiden mukaisesti.

2.3 Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tehtävänä on varmistaa valtakunnallisesti merkittävien seikkojen huomioon ottaminen maakuntien ja kuntien kaavoituksessa sekä valtion viranomaisten toiminnassa. Valtioneuvosto on hyväksynyt voimassa olevat valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet 1.4.2018.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet sisältävät seuraavat kokonaisuudet:

- ▶ Toimivat yhdyskunnat ja kestävä liikkuminen
- ▶ Tehokas liikennejärjestelmä
- ▶ Terveellinen ja turvallinen elinympäristö
- ▶ Elinvoimainen luonto- ja kulttuuriympäristö sekä luonnonvarat
- ▶ Uusiutumiskykyinen energiahuolto

2.4 Kansainväliset, kansalliset ja alueelliset tavoitteet

Etelä-Pohjanmaan maakuntakaavaa keskeisesti ohjaava asiakirja on maakuntastrategia.

Huomisen Lakeus – Maakuntastrategia

Etelä-Pohjanmaan kehittämisen tavoitteet on kirjattu Huomisen Lakeus maakuntastrategiaan. Maakuntastrategian visiona vuodelle 2050 on:

Lakeutta laajempi

- ▶ Merkityksellinen elämä jokaiselle
- ▶ Työtä jokaiselle, joka työtä etsii
- ▶ Kasvua kestävydestä

Huomisen Lakeus maakuntastrategia sisältää maakunnan pitkän aikavälin kehittämisvision ja strategiset tavoitteet vuoteen 2050 sekä lyhyemmän tähtäimen maakuntaohjelman painopisteet vuosille 2022–2025.

Maakuntavaltuusto hyväksyi Huomisen Lakeus -maakuntastrategian joulukuussa 2021.

Maakuntastrategian päätavoitteet ovat:

- ▶ Väestökehityksen vakiinnuttaminen ja sopeutuminen
- ▶ Osaamistason nostaminen, kansainvälisesti houkutteleva TKI-ekosysteemi
- ▶ Elinkeinoelämän uudistaminen ja ekologinen siirtymä

Kansainväliset, kansalliset ja alueelliset strategiat

Etelä-Pohjanmaan maakuntakaavan tavoitteiden taustalla on lisäksi joukko kansainvälisiä, kansallisia ja alueellisia strategioita, joiden edistämistä maakuntakaavalla pyritään toteuttamaan. Etelä-Pohjanmaahan vaikuttavat kansainväliset sopimukset, joihin Suomi on sitoutunut esimerkiksi ilmastotavoitteisiin liittyen. Ilmastomuutokseen sopeutumiseen liittyen on tehty kansallinen sopeutumissuunnitelma.

Liikennejärjestelmän kehittämistä määrittävät Suomen kansallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma Liikenne 12, kuuden maakuntaliiton yhteinen Länsi-Suomen liikennestrategia ja Etelä-Pohjanmaan liikennejärjestelmäsuunnitelma. Teknisen huollon yhteyksiin liittyviä tavoitteita on asetettu esimerkiksi vesihuoltoa ja sähköverkkoja koskevista kansallisista ja alueellisista strategioista.

Aluerakenteen osalta keskeinen strateginen tausta on Suomen aluerakenteen kehityskuva 2050 sekä alueelliset strategiat, joissa on asetettu elinympäristöä koskevia tavoitteita. Luonnonvarojen käyttöön ja energiantuotantoon liittyviä tavoitteita on käsitelty useissa kansallisissa strategioissa sekä Euroopan Unionin tasolla Vihreän siirtymän (Green Deal) -ohjelman osana.

Viherrakenteeseen liittyviä tavoitteita sisältyy esimerkiksi kansalliseen metsästrategiaan, Etelä- ja Keski-Pohjanmaan alueelliseen metsäohjelmaan, EU:n biodiversiteettistrategiaan sekä luonnokseen uudesta kansallisesta luonnon virkistyskäytön strategiasta. Kulttuuriympäristöjen osalta olennaisia tavoitteita sisältyy muun muassa Etelä-Pohjanmaan kulttuuristrategiaan sekä kansalliseen kulttuuriympäristöstrategiaan.

3 Huomisen lakeus – Etelä-Pohjanmaan maakuntakaavan 2050 sisältö ja tavoitteet

Etelä-Pohjanmaan maakuntakaava 2050:n laadinnassa huomio kohdistuu koko maakunnan alueeseen, sen erityispiirteisiin ja ominaisuuksiin sekä maakunnan yhteisiin kehittämistavoitteisiin. Maakuntakaavan sisältö on jaoteltu teemoihin, joille on määritelty aihepiirikohtaiset tavoitteet. Lisäksi maakuntakaavan sisältöön vaikuttavat maakuntakaavoitusta varten määritetyt suunnitteluperiaatteet.

3.1 Etelä-Pohjanmaan maakunta

- ▶ Etelä-Pohjanmaa sijaitsee läntisessä Suomessa Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan, Keski-Suomen, Pirkanmaan ja Satakunnan naapurina.
- ▶ Maakunnan pinta-ala on noin 14 355 km².
- ▶ Etelä-Pohjanmaan maisemassa korostuvat vähäiset korkeusvaihtelut ja peltolakeuksia halkovat joet. Maakunnan itäosissa on myös kumpuilevampaa järvimaisemaa. Suurin järvi on Lappajärvi, joka syntyi kymmeniä miljoonia vuosia sitten meteoriitin törmättyä maahan.

Kuva 3. Maakunnan maisemassa korostuvat peltolakeuksia halkovat joet.

Väestö ja asuminen

- ▶ Etelä-Pohjanmaalla asui vuoden 2022 lopulla 190 774 henkeä . Maakunta on väkiluvultaan Suomen yhdeksänneksi suurin.
- ▶ Maakunnan yhdyskuntarakenteelle ominaista on nauhamainen asutus jokilaaksojen alueilla ja teiden varsilla. Etelä-Pohjanmaan aluerakenne on verrattain hajanainen ja koostuu eri kokoisista keskuksista ja asutus- ja työpaikkatihentymistä.
- ▶ Etelä-Pohjanmaasta suurin osa on asuttua ydinmaaseutua, ja maaseutuväestön osuus on verrattain korkea. Taajama-aste (74,3 %) on selkeästi Suomen keskimääräistä (86,9 %) alhaisempi.
- ▶ Selkein tiheän asumisen vyöhyke kulkee Kyrönjoen ja Lapuanjoen pääuomien varsilla muodostaen taajamaketjun Kauhajoki–Kurikka–Ilmajoki–Seinäjoki–Lapua–Kauhava-akselille. Tällä vyöhykkeellä asuu n. 90 000 henkilöä ja sijaitsee noin 70 % maakunnan yritystyöpaikoista.
- ▶ Laajin kaupunkimaisen asumisen ja eri toiminnoiltaan sekoittuneen yhdyskuntarakenteen keskittymä on Seinäjoella, jossa vuonna 2022 asui noin 65 323 asukasta.
- ▶ Eteläpohjalaiset asuvat väljemmin kuin suomalaiset keskimäärin. Omakoti-, paritalo- ja rivitaloasuminen oli vuonna 2022 Etelä-Pohjanmaalla koko maata yleisempää. Koko maassa kerrostalossa asui lähes puolet väestöstä, 47,4 prosenttia, mutta eteläpohjalaisista vain 17,5 prosenttia.

Kuva 4. Omakotitaloasuminen on Etelä-Pohjanmaalla maan keskiarvoa yleisempää.

Saavutettavuus ja palvelut

- ▶ Etelä-Pohjanmaan halki kulkee Suomen liikenteen pääväyliä ja maakuntakeskus Seinäjoki on tärkeä raideliikenteen solmukohta pääradan varrella. Maakunnan sisäisen liikenneverkon saavutettavuus on hyvä Seinäjoelta säteittäin eri puolille maakuntaa kulkevien tie- ja raideyhteyksien ansiosta. Kävely- ja pyöräliikenneverkon osalta on kehittämistarpeita.
- ▶ Kunnossapidon ja parantamisen vähäiset määrärahat tuovat haasteita erityisesti alemman aseisen tieverkon ylläpidolle ja sitä kautta yritysten saavutettavuudelle ja alkutuotannon tuotteiden kuljetusketjuille.
- ▶ Julkisen reittiliikenteen ja kuljetuspalveluiden palvelutasot vaihtelevat maakunnan eri osissa.
- ▶ Seinäjoki on kasvanut verrattain nopeasti kansallisesti merkittäväksi kaupunkiseuduksi. Seinäjoki on Suomen pisimpään yhtämittaisesti väestöään kasvattanut maakuntakeskus ja kasvattanut merkitystään 1990-luvulta lähtien Suomen kaupunkiseuduista suhteellisesti eniten.
- ▶ Etelä-Pohjanmaalla on vahvoja seutukaupunkeja ja kuntakeskuksia, jotka luovat kattavan palvelurakenteen koko maakunnan alueelle.

Elinkeinoelämä

- ▶ Etelä-Pohjanmaalla on maakunnista eniten yritystoimipaikkoja asukasta kohti (131/1000 as, vuonna 2021) ja yrittäjien osuus työllisistä on Suomen korkein (13,5 %, 2021). Merkittäviä elinkeinotoiminnan keskittymiä sekä kansainvälisesti erikoistuneen yritystoiminnan alueita sijoittuu eri puolille maakuntaa. Haasteita ovat kuitenkin mm. yksipuolinen elinkeinorakenne sekä matala tuottavuus.
- ▶ Etelä-Pohjanmaa on ruokamaakunta. Ruoka-alan osuus alueen arvonlisästä on maakunnista korkein. Tuotannosta kaksi kolmasosaa kuljetetaan maakunnan ulkopuolelle.
- ▶ Teollisuuden merkitys on Etelä-Pohjanmaalla huomattava. Teollisuusyritysten osuus yrityskannasta on Etelä-Pohjanmaalla maakunnista kaikkein korkein (10,4 %). Teollisuuden toimialarakenteessa korostuvat ruoka-alan lisäksi erityisesti kone- ja metallituoteteollisuus sekä tekstiili-, huonekalu- ja puutuoteteollisuus.
- ▶ Matkailuala on Etelä-Pohjanmaalla kasvattanut merkitystään ja maakunnassa on useita houkuttelevia matkailukohteita sekä omaleimaista

tarjontaa. Maakunnan majoitusliikkeissä yöpyneiden matkailijoiden määrä kasvoi 7,5 % vuosien 2012–2022 aikana

- Työllisyysaste on Etelä-Pohjanmaalla Manner-Suomen toiseksi korkein (75,1 %, 2021) ja työttömyysaste on matalimpien joukossa (6,0 %, 2021).

Kuva 5. Etelä-Pohjanmaalla ruoka-alan osuus alueen arvonlisästä on maakunnista korkein.

Energiantuotanto ja ilmastopäästöt

- Etelä-Pohjanmaan asukasta kohden lasketut kasvihuonekaasupäästöt olivat Tilastokeskuksen tilastojen mukaan maakunnista viidenneksi korkeimmat vuonna 2021. Suurimmat kasvihuonekaasupäästöjen lähteet maakunnassa ovat maatalous, tieliikenne ja kaukolämmön tuotanto.
- Maakunnan kokonaisenergian käyttö on yli 8 TWh vuodessa. Energiasektorin murros koskettaa erityisesti Etelä-Pohjanmaata, jossa merkittävä osa energiasta tuotetaan edelleen uusiutumattomilla polttoaineilla. Tyypillistä maakunnalle on myös laaja metsäenergian käyttö esimerkiksi maataloilla ja kunnallisissa lämpölaitoksissa.
- Tuulivoimalla tuotetun sähkön osuus maakunnan sähköntuotannosta on 74,4 % ja osuus on kasvanut voimakkaasti viime vuosien aikana (1462 GWh 2022 vrt. 0 GWh 2010) ja tarve löytää sopivia sijainteja suurille tuulivoimapuistoille on merkittävä myös lähivuosien aikana.
- Energiamurroksen myötä maakunnassa tulee lähivuosina vapautumaan tuhansia hehtaareja entisiä turvetuotantoalueita jälkikäyttöön.

Kuva 6. Etelä-Pohjanmaalle on tyypillistä laaja metsäenergian käyttö.

Luonto- ja kulttuuriympäristö

- ▶ Lajiston uhanalaistumisen kehitys on maakunnassa huolestuttava. Muun muassa vanhoja metsiä on maakunnassa hyvin vähän. Luonnonympäristön kannalta merkittävää on myös luonnontilaisten soiden ja vesistöjen tilan kehitys. Tällä hetkellä soiden suojelun taso on heikko ja maakunnan ojittamattomasta suopinta-alasta on suojeltu vain 3 %. Vesistöjen ekologinen tila on herkkä muutoksille.
- ▶ Etelä-Pohjanmaan pintavesistä pääosa on tyydyttävässä tai välttävässä kunnossa. Pienistä korkeusvaihteluista, vähäjärvisyydestä ja alavien maiden intensiivisestä maankäytöstä johtuen maakunnassa on useita tulvaherkkiä alueita.
- ▶ Eteläpohjalaisilla on mahdollisuus virkistäytyä kaupunkien ja taajamien lähivirkistyskohteiden lisäksi kattavassa ulkoilualueiden ja -reittien verkostossa, jota eri toimijat kehittävät jatkuvasti. Maakunnassa on lisäksi muun muassa kaksi kansallispuistoa sekä yksi Unesco Global Geopark -alue.
- ▶ Eteläpohjalaisen kulttuuriympäristön ominaispiirteisiin lukeutuvat esimerkiksi jokilaaksot ja viljelylakeudet, talonpoikainen rakennuskulttuuri sekä esimerkiksi yritys- ja liiketilojen ja nuorisoseurantalojen runsas määrä.

Kuva 7. Etelä-Pohjanmaalla on kattava ulkoilualueiden ja -reittien verkosto.

Tiedot ovat peräisin esimerkiksi Huomisen lakeus – Etelä-Pohjanmaan maakuntastrategiasta, Etelä-Pohjanmaan liiton tilastosivustolta sekä maakuntakaavan uudistamista varten laadituista teemakohtaisista selvityksistä.

3.2 Maakuntakaavan kaava-alue

Etelä-Pohjanmaan maakuntakaavan 2050 kaava-alueena on koko Etelä-Pohjanmaa. Kaavan vaikutusalueeseen kuuluu kaava-alueen lisäksi sen ulkopuolella oleva alue, jolle kaavassa suunniteltava alueidenkäyttö aiheuttaa olennaisia vaikutuksia. Kaava-alueen lisäksi vaikutusalue ulottuu siten myös naapurimaakuntiin tai osiin niistä. Vaikutusalueen suuruus vaihtelee teemoittain.

3.3 Etelä-Pohjanmaan maakuntakaavan 2050 suunnitteluperiaatteet

Etelä-Pohjanmaan maakuntakaavalle on asetettu neljä keskeistä suunnittelua ohjaavaa periaatetta:

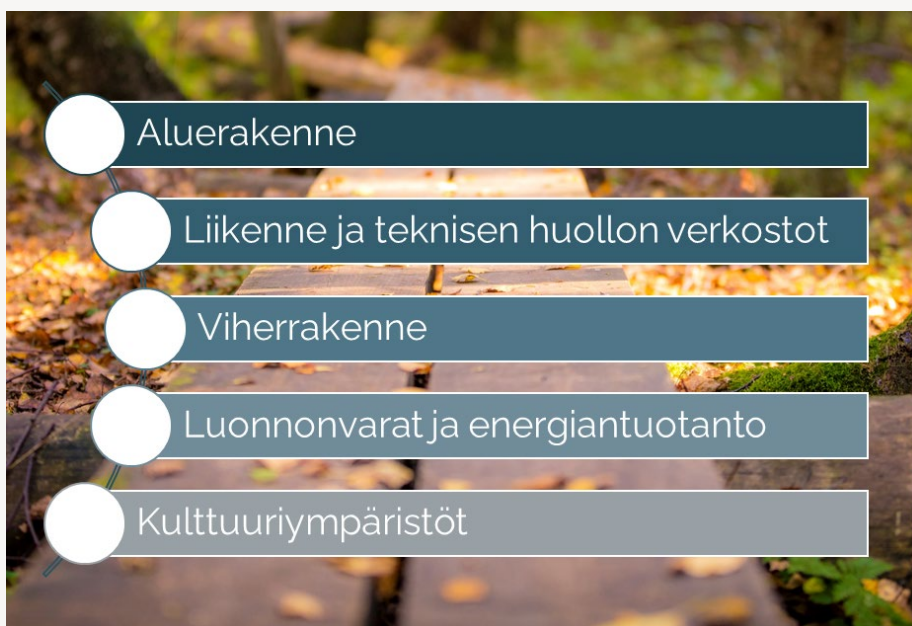
► strategisuus

- ▶ ilmastokestävyys
- ▶ mahdollistavuus
- ▶ avoin vuorovaikutus

Suunnitteluperiaatteiden tarkoitus on olla kaavan sisällölle ja sen laadinnalle yhteisinä ohjenuorina. Strategisuudella tarkoitetaan suunnittelun keskittymistä vähintään maakunnallisesti merkittäviin kysymyksiin kuntakohtaisten kysymysten sijaan. Mahdollistavuus tarkoittaa sellaisen maakuntakaavan luomista, joka tarjoaa Etelä-Pohjanmaalle edellytykset kestäväan kasvuun tuleville vuosikymmenille. Ilmastokestävyys viittaa kokonaisvaltaisesti ilmastonmuutoksen hillinnän, sopeutumisen ja varautumisen huomiointiin maakuntakaavassa tukien Etelä-Pohjanmaan hiilinegatiivisuus -tavoitetta. Periaatteena vuorovaikutuksen järjestämiseen on avoimuus ja aktiivinen vuoropuhelu eri osapuolten kesken kaikissa kaavan vaiheissa.

3.4 Maakuntakaavaan sisältyvät teemat

Etelä-Pohjanmaan maakuntakaava 2050 laaditaan kokonaismaakuntakaavana, jossa käsitellään kaikki alueiden- ja maankäyttöön merkittävästi vaikuttavat osa-alueet sekä varataan näihin tarkoituksiin tarvittavat alueet. Maakuntakaavassa käsitellään seuraavia suunnittelukokonaisuuksia:

Kuva 8. Maakuntakaavan teemat.

Aluerakenne

Aluerakenne muodostuu asumisen, palveluiden, tuotannon ja työpaikkojen sekä vapaa-ajan alueiden muodostamasta kokonaisuudesta. Aluerakenteella ja liikenteellä on kiinteä yhteys, eli aluerakenteen muutokset vaikuttavat suoraan liikenteeseen ja toisinpäin.

Nykyisin voimassa olevissa Etelä-Pohjanmaan maakuntakaavoissa aluerakenteeseen liittyviä merkintöjä ovat esimerkiksi kaupunkikehittämisen sekä maaseudun, teollisuuden ja matkailun kehittämisen kohdealueet, taajamia, kyliä ja palveluiden alueita osoittavat kohteet, keskustatoimintoja ja kaupan alueita osoittavat merkinnät. Erityisalueet, kuten puolustusvoimien alueet, käsitellään osana aluerakennetta. Aluerakenteen merkintöjen ohjausvaikutus vaihtelee. Osa merkinnöistä on strategisempia ja kuvaavat kehittämisen painopistealueita, osa on tiukemmin ohjaavia.

Aluerakenne on jatkuvassa muutoksessa. Etelä-Pohjanmaan aluerakenne on keskittynyt 2000-luvun aikana. Maaseutuväestön määrä on vähentynyt ja taajamissa asuvien kasvanut. Seinäjoki ja sen läheiset taajamat ovat kasvaneet erityisen voimakkaasti. Etelä-Pohjanmaan aluerakenne on sen keskittymisestä huolimatta verrattain hajanainen ja koostuu eri kokoisista keskuksista ja asutus- ja työpaikkatihentymistä. Taajamat ovat pinta-alaltaan laajentuneet ja ovat nykyisin suhteellisesti väljempiä kuin 2000-luvun alussa. Palvelut ovat väestön ja työpaikkojen tavoin sijoittuneet merkittävimpiin keskuksiin, mutta lähipalveluita sijoittuu kuntakeskusten ohella myös suurimpiin kyliin. Seudulliset palvelut ovat keskittyneet seutujen keskuskaupunkeihin, kuten Suupohjan seudulla Kauhajoelle ja Järviseudulla Alajärvelle.

Koska monet voimassa olevat aluerakennetta ohjaavat maakuntakaavamerkinnät ovat peräisin vuonna 2005 voimaan tulleesta kokonaismaakuntakaavasta, on niiden päivittäminen tarpeellista jo 2000-luvulla tapahtuneen aluerakenteen kehityksen vuoksi. Kauppaa, keskustatoimintoja sekä puolustusvoimien alueita koskevat merkinnät on käsitelty II ja III vaihemaakuntakaavassa, joten niiden uusimistarve on vähäisempää.

Liikenne ja teknisen huollon verkostot

Liikennejärjestelmä ja sen perustana olevat fyysiset ja digitaaliset yhteydet, kuten tiet, junaradat ja viestintä- ja sähköverkot sekä näiden kunnossapito ja kehittäminen vaikuttavat olennaisesti siihen, millaiset mahdollisuudet alueen

asukkailla on elää sujuvaa ja turvallista arkea ja saada tarvitsemiaan palveluita. Energiansiirto, vesihuolto ja jätevesien viemärointi muodostavat perusselkärangan yhteiskunnan kaikelle toiminnalle.

Liikenteen ja teknisen huollon kokonaisuus maakuntakaavoituksessa muodostuu tie-, raide- ja lentoliikenteeseen, logistiikkaan, kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen sekä energia-, vesi- ja jätehuoltoon liittyvistä kehittämistavoitteista.

Etelä-Pohjanmaan voimassa olevissa maakuntakaavoissa liikenteeseen liittyvät merkinnät koostuvat esimerkiksi olemassa olevista, kehitettävistä ja uusista teistä sekä liittymistä, rataosuuksista, logistiikka-alueista ja liikenteen kehittämisalueista. Teknisen huollon kaavamerkintöjä ovat esimerkiksi vesi- ja voimajohdot sekä jätteenkäsittelyalueet. Liikenteen ja teknisen huollon maakuntakaavamerkinnöistä osa on peräisin tuoreemmista vaihemaakuntakaavoista, osa edellisestä kokonaismaakuntakaavasta 2000-luvun alusta ja jotkin tielinjausmerkinnöistä jopa vuoden 1995 seutukaavasta. Ajantasaisuusarvioinnin mukaan kokonaisuus tulee päivittää ajan tasalle samalla arvioiden esimerkiksi joidenkin merkintöjen tarkkuustasoa ja kuvausta.

Viherrakenne

Viherrakenteella tarkoitetaan viheralueiden eli kasvullisten alueiden muodostamaa verkostoa ja niiden välisiä viheryhteyksiä sekä vesialueita. Maakunnan viherrakenteella on olennaista vaikutusta alueen luonnon monimuotoisuudelle, elinympäristöjen hyvinvoinnille ja ekologisille yhteyksille sekä hiilinieluille. Viherrakenne virkistykseen varattuine alueineen on osa yhdyskuntarakennetta sekä viihtyisää, turvallista ja terveellistä elinympäristöä.

Maakuntakaavassa viherrakenne muodostuu luonnon monimuotoisuuteen sekä virkistykseen liittyvistä teemoista ja merkinnöistä. Nykyisin voimassa olevissa Etelä-Pohjanmaan maakuntakaavoissa luonnon monimuotoisuuteen liittyviä kaavamerkintöjä ovat esimerkiksi suojelualueita ja Natura 2000 -verkoston alueita osoittavat merkinnät sekä luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeää aluetta ja erityissuojelua vaativia vesistöjä osoittavat merkinnät.

Etelä-Pohjanmaan maakuntakaavoituksen ajantasaisuusarvioinnin mukaan luonnonsuojeluun ja luonnon monimuotoisuuteen liittyvät kaavamerkinnät ovat peräisin vaihtelevasti joko 2000-luvun alun kokonaismaakuntakaavasta tai tuoreemmista vaihemaakuntakaavoista. Arvioinnin mukaan seuraavaksi on tarpeen tarkastella merkintätyyppien kokonaisuutta ja ajantasaisuutta suhteessa

esimerkiksi nykyiseen lainsäädäntöön ja kansallisiin tavoitteisiin. Lisäksi on tunnistettu tarve selvittää aiempia maakuntakaavoja laajemmin maakunnan ekologinen verkosto sekä yhtenäiset metsä- ja viljelyalueet.

Virkistykseen liittyviä voimassa olevia merkintöjä ovat esimerkiksi virkistysalueet ja -kohteet sekä ohjeelliset ulkoilureitit. Nämä merkinnät perustuvat kokonaisuudessaan seutukaavaan sekä 2000-luvun alussa tehtyihin selvityksiin ja niiden päivittäminen ajan tasalle on tarpeellista. Viherrakenteen ja virkistyksen kokonaisuudessa on olennaista huomioida viheryhteystarpeet sekä virkistyksen, että ekologisten yhteyksien näkökulmasta.

Luonnonvarat ja energiantuotanto

Luonnonvarojen hyödyntäminen ja energiantuotanto vaikuttavat olennaisesti maakunnan alueiden käyttöön, sillä ne edellyttävät usein laajojakin maa-alueita ja saattavat aiheuttaa erilaisia vaikutuksia ympäristöönsä. Luonnonvarojen käyttöön ja energiantuotantoon varatuilla alueilla on olennainen merkitys maakunnan elinkeinotoiminnalle ja energiaomavaraisuudelle.

Maakuntakaavassa luonnonvarojen ja energiantuotannon kokonaisuus sisältää esimerkiksi aluevaraus- ja kehittämisperiaate -merkintöjä, jotka osoittavat tietyille alueelle luonnonvarojen hyödyntämiseen liittyvää toimintaa, kuten maa-aineisten hyödyntämistä tai turvetuotantoa. Etelä-Pohjanmaan voimassa olevissa maakuntakaavoissa luonnonvarojen käyttöä ja energiantuotantoa ohjaavia merkintöjä ovat esimerkiksi maa- ja kalliokiviainesten ottamisalueet, pohjavesialueet, turvetuotantoalueet ja tuulivoimaloiden alueet.

Kokonaisuuteen liittyviä merkintöjä on käsitelty aikanaan kokonaismaakuntakaavassa ja vaihemaakuntakaavoissa. Ilmastonmuutoksen hillintä ja hiilineutraaliustavoitteet ovat käynnistäneet yhteiskunnassa voimakkaan energiamurroksen, mistä johtuen monet aihepiiriin liittyvät maakuntakaavamerkinnät ovat päivittämisen tarpeessa. Esimerkiksi tuulivoimaloille osoitetut alueet on Etelä-Pohjanmaalla pitkälti jo rakennettu tai varattu suunnitteluun. Sen sijaan turvetuotantoalueiden nykytila ja tulevaisuus ovat parhaillaan epäselviä, kun turvetuotannon kannattavuus on heikentynyt ja alueille kohdistuu uudenlaista kiinnostusta esimerkiksi aurinko- ja tuulienergian tuotannon ja ennallistamisen näkökulmista. Polttoon perustumattomien energiantuotantomuotojen maankäyttövaatimukset edellyttävät uudenlaista tarkastelua.

Kulttuuriympäristö

Kulttuuriympäristöllä tarkoitetaan sellaista ympäristöä, joka on muovautunut ihmisen, elinkeinotoiminnan ja asumisen myötä ja jossa ilmenevät kulttuurin kerrostuneisuus ja alueen erityispiirteet. Kulttuuriympäristö muodostuu erilaisista ja eri-ikäisistä rakennetusta ympäristöstä, maisemista sekä muinaisjäännöksistä. Rakennetun ympäristön ja maisemien osalta kulttuuriympäristö muuttuu ja uusiutuu koko ajan.

Hoidettu kulttuuriympäristö vaikuttaa ihmisten hyvinvointiin ja alueen viihtyisyyteen, ylläpitää alueiden omaleimaisuutta, tukee paikallisyhteisöjen kehitystä sekä tarjoaa mahdollisuuksia myös elinkeinotoiminnalle ja matkailulle. Kulttuuriympäristön huomiointi maankäytön suunnittelussa tarkoittaa kulttuuriympäristön muutosten ja muutoksille asetettavien tavoitteiden hallintaa.

Kulttuuriympäristöä koskevat voimassa olevat maakuntakaavamerkinnot koostuvat valtakunnallisesti merkittävistä kulttuurihistoriallisesti arvokkaista kohteista, kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeistä alueista sekä merkittävistä muinaisjäännöksistä. Kaikki kulttuuriympäristöä koskevat merkinnot ovat peräisin vuoden 2005 kokonaismaakuntakaavasta ja kokonaisuus tulee päivittää ajan tasalle vastaamaan esimerkiksi kulttuuriympäristöä koskevaa inventointitietoa, joka on täydentynyt niin valtakunnallisesti kuin maakunnallisestikin esimerkiksi maisemien ja rakennetun kulttuuriympäristön osalta.

3.5 Etelä-Pohjanmaan maakuntakaavan 2050 tavoitteet

Etelä-Pohjanmaan maakuntakaavan tavoitteet on laadittu yhteisvalmisteluna samanaikaisesti tekeillä olevan maakuntastrategian ja -ohjelman tavoitteiden kanssa. Maakuntakaavan tavoitteiden muodostamisessa on hyödynnetty yhteistä tietopohjaa osallisten näkemyksistä, jota karttui mm. työpajatyöskentelyn sekä aluekehittämisen kuntakierroksen kautta. Tavoitteiden taustamateriaaliksi käytiin läpi kirjallisuuskatsauksenomaisesti lukuisa joukko voimassa olevia kansainvälisiä, kansallisia ja alueellisia strategioita aluerakenteeseen, ilmastoon, energiatuotantoon, liikennejärjestelmään, teknisen huollon verkostoihin, viherrakenteeseen, luonnonvarojen käyttöön sekä kulttuuriympäristöihin liittyen.

Maakuntakaavan avulla luodaan alueidenkäytölliset edellytykset maakuntastrategian kehittämistavoitteiden toteuttamiselle. Maakuntakaavan keskeisin lähtökohta on pyrkiä luomaan Etelä-Pohjanmaasta sellainen alue, joka tarjoaa maakuntastrategian mukaisesti merkityksellisen elämän jokaiselle, kasvua kestävydestä sekä työtä jokaiselle, joka työtä etsii. Maakuntakaavan keinoin näitä tavoitteita voidaan toteuttaa monin eri tavoin osoittamalla asukkaille laadukkaita elinympäristöjä, kasvua luovia elinkeinotoiminnan alueita, hyvät yhteydet, edellytykset päästöttömään energiatuotantoon sekä varmistamalla luonnonvarojen kestävä käytön ja monipuolisten kulttuuri- ja luonnonympäristöjen säilymisen.

Etelä-Pohjanmaan maakuntakaavan tavoitteet on esitetty seuraavissa kappaleissa teemoittain.

Aluerakenne

- ▶ Laadukkaat elinympäristöt
- ▶ Eheytyvä ja tasapainoinen aluerakenne
- ▶ Elinkeinoelämän kilpailukyky

Maakuntakaavalla tavoitellaan laadukkaiden elinympäristöjen syntymistä edistämällä monipuolisten ja toiminnoiltaan sekoittuneiden alueiden kehittymistä sekä panostamalla alueiden viihtyisyyteen. Eheytyvää ja tasapainoista aluerakennetta kehitetään keskusten yhdyskuntarakennetta paitsi tiivistämällä myös sen laatua ja monimuotoisuutta lisäämällä. Samalla tavoitteena on säilyttää Etelä-Pohjanmaalle tärkeä monikeskuksinen aluerakenne, joka turvaa asumisen ja työnteon mahdollisuudet eri puolilla maakuntaa. Rakennettujen alueiden suunnittelussa huomioidaan alueiden energiatehokkuus, ilmastonmuutoksen hillintä ja ilmastonmuutokseen sopeutuminen. Elinkeinoelämän kilpailukykyyn kannalta tärkeimpänä tavoitteena on varmistaa yritystoiminnalle riittävät kehittämismahdollisuudet eri puolilla maakuntaa.

Liikenne ja teknisen huollon yhteydet

- ▶ Kestävä, kilpailukykyinen ja saavutettava liikennejärjestelmä
- ▶ Laadukas vesihuoltojärjestelmä
- ▶ Toimivat teknisen huollon yhteydet

Maakuntakaavan liikenteeseen liittyvänä tavoitteena on muodostaa elinkeinoelämän kannalta kilpailukykyinen liikennejärjestelmä, joka on myös asukkaiden ja työntekijöiden kannalta saavutettava ja turvallinen, ja joka edistää kestävää liikkumista. Maakuntakaavan avulla pyritään tukemaan sujuvien matkaketjujen syntymistä. Laadukkaan vesihuoltojärjestelmän kannalta tärkein tavoite on turvata olemassa olevien vesi- ja viemäröintiverkostojen toimivuus ja kehittäminen. Toimivat teknisen huollon yhteydet mahdollistavat uusiutuvan energian kasvun sähkönsiirtoyhteyksiä sekä uusia energiaverkkoja, esimerkiksi kaasu- ja vetyverkkoja, kehittämällä. Lisäksi toimivia yhteyksiä edistetään tietoliikenneyhteyksiä kehittämällä.

Viherrakenne

- ▶ Luonnon monimuotoisuuden lisääminen ja suojeluarvojen säilyttäminen
- ▶ Ekologisten yhteyksien turvaaminen
- ▶ Virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyys ja saavutettavuus

Maakuntakaavan tavoitteena on parantaa luonnon monimuotoisuuden tilaa Etelä-Pohjanmaalla. Tavoitteena on edistää esimerkiksi suojelu- ja virkistysalueiden sekä yhtenäisten metsä- ja peltoalueiden kytkeytyneisyyttä sekä heikentyneiden elinympäristöjen ennallistamista. Maakuntakaavalla tuetaan maakunnan tavoitetta olla hiilinegatiivinen vuonna 2050 esimerkiksi huomioimalla alueidenkäytössä sekä hiilensidonta että päästöjen vähentäminen. Tavoitteena on, että maakunnassa on asukkaiden tarpeisiin nähden riittävä määrä virkistyskäyttöön varattuja alueita ja niiden saavutettavuus on hyvä eri puolilla maakuntaa.

Luonnonvarat ja energia

- ▶ Luonnonvarojen kestävä käyttö
- ▶ Bio- ja kiertotalouden edistäminen
- ▶ Päästötön energiantuotantojärjestelmä

Maakuntakaavalla pyritään luonnonvarojen kestäväään käyttöön edistämällä pinta- ja pohjavesien hyvän tilan saavuttamista sekä yhteensovittamalla luonnonvaroihin ja elinympäristöihin kohdistuvia käyttöpaineita.

Maakuntakaavalla tuetaan mineraalien, kaivannaisten ja turvemaiden kestäväää käyttöä varmistaen raaka-aineiden riittävä saatavuus. Etelä-Pohjanmaan vahvaa biotaloutta pyritään edistämään turvaamalla maa- ja metsätalouden toimintaedellytykset sekä niihin kytkeytyvien elinkeinojen kehittäminen.

Maakuntakaavan avulla mahdollistetaan kiertotalouden periaatteiden käyttöönotto ja toteutuminen eri toimintojen osana. Etelä-Pohjanmaahan merkittävästi vaikuttavan energiamurroksen ja vihreään siirtymän osalta maakuntakaavalla luodaan mahdollisuudet päästöttömän energiantuotantojärjestelmän syntymiselle ja tuetaan uusiutuvan energian ratkaisuja kuten tuulivoiman rakentumista.

Kulttuuriympäristö

- ▶ Eri-ikäisten ja erilaisten kulttuuriympäristöjen merkityksen ja arvon tunnistaminen
- ▶ Kulttuuriympäristön arvokkaiden osien turvaaminen ja suojelu
- ▶ Maankäytön muutosten ja kulttuuriympäristön erityispiirteiden yhteensovittaminen

Maakuntakaavan tavoitteena on tunnistaa ja huomioida kulttuuriympäristön arvokkaat osat osoittamalla kaavassa valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat kohteet ja alueet. Kaavan tavoitteena on edistää näiden arvokkaaksi tunnistettujen osien turvaamisen ja maankäytön muutosten yhteensovittamista siten, että alueen kulttuuriympäristön eri osat huomioidaan osana monimuotoista elinympäristöä ja yhteistä kulttuuriperintöä.

4 Kaavoituksen vaiheet ja päätöksenteko

Maakuntakaavan uudistaminen ajoittuu vuosille 2021–2024 ja se koostuu aloitus- ja valmisteluvaiheesta, kaavaluonnoksesta ja -ehdotuksesta sekä maakuntakaavan hyväksymisvaiheesta. Vaikutusten arviointia tehdään prosessin jokaisessa vaiheessa jatkuvana työnä. Hyväksymisen jälkeen kaavaa ryhdytään toteuttamaan ja sen toteutumista seurataan ja arvioidaan.

4.1 Kaavoituksen eteneminen ja aikataulu

Aloitus- ja valmisteluvaihe: syksy 2021 – kevät 2022

- ▶ Maakuntahallitus päättää käynnistää maakuntakaavan uudistuksen
- ▶ Kaavan vireilletulosta kuulutetaan
- ▶ Maakuntakaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS) laaditaan, asetetaan nähtäville ja siitä pyydetään palautetta
- ▶ Maakuntakaavoitusta varten tarvittavia taustaselvityksiä laaditaan
- ▶ Maakuntakaavan lähtökohtia ja tavoitteita koskevia neuvotteluja järjestetään eri sidosryhmien ja viranomaisten kanssa

Luonnosvaihe: kevät 2022 – kevät 2023

- ▶ Teemakohtaisia taustaselvityksiä viimeistellään
- ▶ Kaavaluonnoksen valmistelu aloitetaan
- ▶ Kaavaluonnosta ja kaavaratkaisuja koskevia neuvotteluja järjestetään eri sidosryhmien ja viranomaisten kanssa
- ▶ Maakuntakaavaluonnos asetetaan nähtäville ja siitä pyydetään lausuntoja
- ▶ Maakuntahallitus käsittelee kaavaluonnokseen annetut lausunnot ja hyväksyy niihin annetut vastineet

Ehdotusvaihe kevät 2023 – kevät 2024

- ▶ Luonnosvaiheessa saatu palaute käsitellään ja arvioidaan
- ▶ Lisäselvityksiä laaditaan tarvittavilta osin
- ▶ Maakuntakaavaehdotus laaditaan luonnosvaiheessa saadun palautteen ja mahdollisten lisäselvityksen pohjalta
- ▶ Kaavaehdotusta ja kaavaratkaisuja koskevia neuvotteluja järjestetään eri sidosryhmien ja viranomaisten kanssa
- ▶ Maakuntakaavaehdotuksesta pyydetään lausunnot kunnilta ja viranomaisilta
- ▶ Maakuntahallitus käsittelee ehdotusaineistosta annetut kuntien ja viranomaisten lausunnot ja hyväksyy niihin annetut vastineet
- ▶ Maakuntakaavaehdotus asetetaan julkisesti nähtäville ja siitä pyydetään muistutuksia

Hyväksymisvaihe kevät - kesä 2024

- ▶ Maakuntakaavaehdotusta viimeistellään tarvittaessa mahdollisten lisäselvitysten ja sidosryhmien kanssa käydyn vuorovaikutuksen perusteella
- ▶ Maakuntahallitus hyväksyy maakuntakaavan ja tekee maakuntavaltuustolle päätösesityksen lopullisen kaavaehdotuksen hyväksymisestä
- ▶ Maakuntavaltuusto hyväksyy maakuntakaavan
- ▶ Voimaan astuessaan uusi kokonaismaakuntakaava kumoaa aiemmat kokonais- ja vaihemaakuntakaavat.

Toteutus- ja seurantavaihe 2024-

- ▶ Etelä-Pohjanmaan maakunta, kunnat ja muut viranomaiset edistävät maakuntakaavan toteutumista osana omaa toimintaansa
- ▶ Maakuntakaavan toteutumista seurataan ja samalla arvioidaan mahdollisia kaavan muutostarpeita

4.2 Päätöksenteko

Kaava valmistellaan tiiviissä yhteistyössä jäsenkuntien, viranomaisten ja muiden osallisten kanssa. Kaavan keskeiset päätökset tehdään maakuntahallituksessa, joka muodostuu jäsenkuntien kunnallisvaaleissa valituista poliitikoista.

Maakuntakaavan laadintaa ohjaa ohjausryhmä, jonka jäseniä ovat kunnat, keskeiset viranomaistahot ja asiantuntijaorganisaatiot sekä muut tarvittavat sidosryhmät. Ohjausryhmään voidaan kutsua ulkopuolisia asiantuntijoita. Ohjausryhmän puheenjohtajana toimii maakuntahallituksen nimeämä edustaja.

Maakuntahallitus päättää kaavan vireille tulosta, hyväksyy osallistumis- ja arviointisuunnitelman, asettaa kaavaluonnoksen nähtäville, hyväksyy kaavaehdotuksen ja sen asettamisen nähtäville sekä esittää valtuustolle lopullisen kaavaehdotuksen hyväksymistä. Maakuntakaavan hyväksyy maakuntavaltuusto.

5 Lähtötiedot ja selvitykset

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan kaavan valmistelun tulee perustua sellaisiin selvityksiin ja tutkimuksiin, joiden pohjalta on mahdollista arvioida kaavan merkittäviä vaikutuksia koko kaavaa koskehtavalla alueella. Maakuntakaavan valmisteluun sisältyy siten runsaasti tiedonkeruuta ja selvityksiä, joiden avulla varmistetaan, että maakuntakaava vastaa niin nykyhetken kuin tulevaisuudenkin tarpeisiin ja on vaikutuksiltaan tasapainossa.

5.1 Maakuntastrategia

Vuonna 2021 valmistunut Etelä-Pohjanmaan maakuntastrategia sisältää laajan katsauksen maakunnan nykytilaan ja tulevaisuuden ennusteisiin esimerkiksi väestönkehityksen, elinkeinoelämän, liikenteen ja ilmastopäästöjen osalta. Maakuntastrategiaan sisältyvä toimintaympäristön kuvaus yhdessä strategiaan sisältyvien kehittämistavoitteiden kanssa luo perustaa myös maakuntakaavan valmistelulle.

5.2 Maakuntakaavan ajantasaisuuden arviointi

Etelä-Pohjanmaan liiton vuonna 2020 toteuttama Etelä-Pohjanmaan maakuntakaavoituksen ajantasaisuuden arviointi koskee kaikkia Etelä-Pohjanmaalla voimassa olevia maakuntakaavoja. Arviointi antaa yleiskäsityksen esimerkiksi siitä, miten nykyiset kaavamerkinnot ja -määräykset ovat toteutuneet, kuinka ajantasaisia ne ovat ja miten ne vastaavat meneillään oleviin kehityskulkuihin maakunnassa ja yleisesti tätä laajemminkin.

Ajantasaisuuden arvioinnin päätehtävä on kuvata voimassa olevan maakuntakaavakokonaisuuden tila ja toimia nykytilaa kuvaavana taustaineistona nyt käynnistetyssä kokonaismaakuntakaavan uudistuksessa. Ajantasaisuuden arviointia hyödynnetään, kun arvioidaan esimerkiksi nykyisten kaavamerkintöjen käyttökelpoisuutta ja toteutuneisuutta sekä niiden asemaa suhteessa muuhun alueidenkäytön suunnitteluun, nykyisen maakuntakaavakokonaisuuden mahdollisia puutteita sekä muita yleisiä kehittämistarpeita.

5.3 Selvitykset

Maakuntakaavan laadintaan sisältyy erilaisia taustaselvityksiä, joiden tarkoitus on tarjota maakuntakaavatyön tueksi ajantasaista tietoa erilaisista maankäytön teemoista, käynnissä olevista kehityskuluista ja eri kaavaratkaisuvaihtoehtojen vaikutuksista. Kun laaditaan uutta Etelä-Pohjanmaan maakuntakaavaa 2050, toteutetaan tai on jo toteutettu liiton toimesta taustaselvityksiä seuraavista aihepiireistä:

Aluerakenne

- ▶ Etelä-Pohjanmaan aluerakenne ja sen kehittyminen 2000-luvulla
- ▶ Etelä-Pohjanmaan rakennemalli ja tulevaisuuskuvat
- ▶ Etelä-Pohjanmaan skenaariot 2050
- ▶ Vähittäiskaupan merkintöjen tarkistukset

Liikenne ja teknisen huollon verkostot

- ▶ Etelä-Pohjanmaan liikennejärjestelmäsuunnitelma

- ▶ Kävelyn ja pyöräilyn edistäminen
- ▶ Alemman asteisen tieverkon priorisointiselvitys
- ▶ Valtatie 18 pääsuuntaselvitys
- ▶ Duoraitiojunaliikenteen mahdollisuudet Etelä-Pohjanmaan ja Pohjanmaan maakunnissa
- ▶ Raideliikenteen ja asemanseudun kehittäminen Seinäjoella

Viherrakenne

- ▶ Etelä-Pohjanmaan viherrakenne, ekosysteemipalvelut ja ekologiset yhteydet
- ▶ Virkistysalueet

Luonnonvarat ja energia

- ▶ Energiantuotannon tulevaisuuskuvat ja mahdollisuudet siirtyä päästöttömään energiantuotantoon
- ▶ Uudet potentiaaliset tuulivoima-alueet
- ▶ Maa- ja kiviainesten ottoalueet sekä luonnonkiviainesten ja niitä korvaavien uusiomateriaalien käyttö ja tarve

Kulttuuriympäristöt

- ▶ Maakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt
- ▶ Maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet

Kaavaselostukseen kirjataan yksilöity listaus kaavaratkaisun taustalla käytetyistä ja laadituista selvityksistä.

5.4 Muut lähtötiedot

Maakuntakaavaprosessissa hyödynnetään lisäksi monia muita tietolähteitä ja aineistoja, jotka täydentävät kaavaratkaisun perustaksi muodostuvaa tietopohjaa.

Etelä-Pohjanmaalla voimassa olevat kokonaismaakuntakaava ja vaihemaakuntakaavat sekä niihin aikanaan sisältyneet taustaselvitykset toimivat

yhtenä lähtökohtana kokonaismaakuntakaavan uudistamistyössä. Aiempia maakuntakaavoja varten on koottu runsain määrin tietoa esimerkiksi ympäristöstä ja luonnonvaroista. Kokonaismaakuntakaavan uudistuksen yhteydessä näiden tietojen ajantasaisuus tarkistetaan ja tietoja täydennetään tarvittavilta osin.

Maakuntakaavan laadinnan tärkeinä lähtöaineistoina voidaan pitää myös kaikkia niitä tietoja ja aineistoja, joita eri sidosryhmät ovat tuottaneet ja tuovat esiin kaavaprosessin aikana. Maakuntaa, eri teemoja ja alueidenkäytön hankkeita koskeva tietopohja täydentyy jatkuvasti eri toimijoiden työn tuloksena esimerkiksi kunnissa, Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksessa, tutkimusyhteisöissä ja elinkeinoelämän parissa. Lisäksi Etelä-Pohjanmaan liiton perustehtävät yksin ja yhdessä muiden naapurimaakuntien kanssa tuottavat jatkuvasti uutta ajantasaista tietoa, joka on alueidenkäytön näkökulmasta olennaista.

6 Vaikutusten arviointi

Maakuntakaavaa laadittaessa on riittävällä tasolla selvitettävä kaavan toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien sosiaaliset, kulttuuriset, yhdyskuntataloudelliset ja muut vaikutukset. Vaikutusten arvioinnista on säädetty maankäyttö- ja rakennuslaissa (MRL § 9) ja -asetuksessa (MRA § 1).

Vaikutusten arvioinnin tulee tarjota tietoa suunnitelman toteuttamisen merkittävimmistä välittömistä ja välillisistä vaikutuksista:

- ▶ ihmisten elinoloihin ja elinympäristöön
- ▶ maa- ja kallioperään, veteen, ilmaan ja ilmastoon
- ▶ kasvi- ja eläinlajeihin, luonnon monimuotoisuuteen ja luonnonvaroihin
- ▶ alue- ja yhdyskuntarakenteeseen, yhdyskunta- ja energiatalouteen sekä liikenteeseen
- ▶ kaupunkikuvaan, maisemaan, kulttuuriperintöön ja rakennettuun ympäristöön.

Vaikutusten arvioinnin kautta kaavan laatijat, osalliset sekä päättäjät saavat tietoa kaavan toteuttamisen vaikutuksista, niiden luonteesta, merkittävydestä, ajallisesta kestosta ja kohdentumisesta sekä mahdollisuuksista haitallisten vaikutusten lieventämiseen. Vaikutusten arviointia tehdään jatkuvasti kaavan laadinnan aikana esimerkiksi osana taustaselvityksiä, jotta arvioinnin tuloksia on mahdollista huomioida ja hyödyntää suunnitteluratkaisuissa. Vaikutusten laajuus vaihtelee ja riippuu suunniteltavasta alueidenkäytöstä.

Kaavaratkaisun kokonaisvaikutuksia arvioidaan suhteessa maankäyttö- ja rakennuslain mukaisiin maakuntakaavan sisältövaatimuksiin sekä valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin.

6.1 Menetelmät

Vaikutuksia arvioidaan sekä sanallisesti että numeerisiin tietoihin ja tarkasteluihin perustuen. Vaikutusten arvioinnissa pyritään hyödyntämään monipuolisesti mm. paikkatietoanalyysijä. Vaikutusten arvioinnin menetelmät valitaan kussakin teemassa ja kaavan työvaiheessa erikseen tarkoituksenmukaisimpia menetelmiä soveltaen. Kaavan vaikutusten selvittämistä evästää ja seuraa eri alojen asiantuntijoista muodostuva ryhmä, joka kootaan luonnosvaiheen palautteen jälkeen. Olennaista on, että vaikutuksia arvioidaan sillä tasolla ja tarkkuudella kuin maakuntakaava yleispiirteisenä kaavana edellyttää. Vaikutusten arviointi toteutetaan kokonaisvaikutusten lisäksi kaavamerkinnöittäin.

Vaikutusten arviointia tehdään liiton omana asiantuntijatyönä, erillisselvitysten yhteydessä sekä ulkopuolisena asiantuntija-arviointina. Arvioinnissa käytetään soveltuvien osin hyväksi olemassa olevaa tietoa, liiton aikaisempia kaava-arviointoja ja muiden tahojen laatimia arviointiselvityksiä, joita on tehty muun muassa kuntakaavoitukseen ja YVA-lain mukaisiin hankkeisiin liittyen.

Vaikutukset Natura 2000-verkostoon arvioidaan aluekohtaisesti ja selvitetään tarvittavilta osin luonnonsuojelulain edellyttämällä tarkkuudella.

7 Osallistuminen, yhteistyö ja vuorovaikutus

Etelä-Pohjanmaan maakuntakaavan laadintaan voi jokainen osallistua. Näkemysten laaja-alainen kuuleminen on keskeinen periaate kaavan laadinnassa. Vuoropuhelu asukkaiden, maanomistajien, asiantuntijoiden, yhteisöjen ja viranomaisten kesken pyritään järjestämään tiiviissä yhteistyössä eri menetelmiä ja -kanavia hyödyntäen.

7.1 Osalliset, sidosryhmät ja yhteistyötahot

Vuorovaikutuksen järjestämisestä on säädetty maankäyttö- ja rakennuslaissa (MRL § 62 ja MRA § 30), jonka mukaisesti kaavaa valmisteltaessa on oltava vuorovaikutuksessa alueen maanomistajien ja niiden kanssa, joiden asumiseen,

työntekoon tai muihin oloihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa, sekä viranomaisten ja yhteisöjen kanssa, joiden toimialaa suunnittelussa käsitellään.

Keskeiset osalliset, sidosryhmät ja yhteistyötahot ovat:

- ▶ alueen maanomistajat ja heitä edustavat organisaatiot
- ▶ alueella asuvat ja työssäkäyvät sekä heitä edustavat järjestöt
- ▶ elinkeinoharjoittajat ja yritykset sekä heitä edustavat organisaatiot
- ▶ Etelä-Pohjanmaan kunnat, kuntayhtymät sekä kuntien omistamat yhtiöt
- ▶ naapurimaakuntien liitot ja maakuntaan rajautuvat kunnat
- ▶ ministeriöt
- ▶ valtion viranomaiset
- ▶ virastot ja tutkimuslaitokset
- ▶ järjestöt, yhdistykset

7.2 Viestintä ja tiedotus

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan maakuntakaavasta ja osallistumismahdollisuuksista on tiedotettava mahdollisimman laajalle joukolle. Lakisääteisen vuorovaikutuksen eli viranomaisneuvottelujen ja kuulemisten lisäksi Etelä-Pohjanmaan liitto hyödyntää laajasti niin sähköisiä kuin perinteisiäkin tiedotuskanavia kaavasta tiedottamiseen. Lisäksi kaavan laatijoiden ja osallisten kesken järjestetään esittelytilaisuuksia, työpajoja, sidosryhmätapaamisia sekä vapaamuotoisia keskusteluja. Yksi kaavan laadinnan keskeinen periaate on pyrkiä mahdollisimman avoimeen ja laajaan vuorovaikutukseen.

Tietoa maakuntakaavasta saa esimerkiksi liiton verkkosivuilta osoitteesta www.epliitto.fi/maakuntakaava. Jättämällä yhteystiedot liiton verkkosivujen kautta voi liittyä maakuntakaavan sidosryhmien sähköiselle postituslistalle, jonka kautta on säännöllisesti saatavissa tietoa ajankohtaisesta maakuntakaavan suunnittelutilanteesta.

Maakuntakaavan uudistamisesta kerrotaan myös Etelä-Pohjanmaan liiton sosiaalisen median kanavilla. Voit seurata aiheeseen liittyviä julkaisuja tunnisteella #EPkaava2050.

Etelä-Pohjanmaan liiton sosiaalisen median kanavat ovat:

- ▶ Facebook: Etelä-Pohjanmaan liitto
- ▶ Twitter: Etelä-Pohjanmaan liitto
- ▶ Instagram: etelapohjanmaan_liitto

7.3 Osallistumistavat

Kaikki maakuntakaavan uudistuksesta kiinnostuneet voivat osallistua kaavoitusprosessiin sen eri vaiheissa. Maakuntakaavan uudistuksesta ja siihen liittyvistä aiheista voi milloin tahansa jättää vapamuotoista palautetta Etelä-Pohjanmaan nettisivujen kautta erillisellä palautelomakkeella osoitteessa www.epliitto.fi/maakuntakaava.

Kaavoitusta koskeviin valmisteluvaiheen asiakirjoihin sekä kaavaluonnokseen ja -ehdotukseen on mahdollisuus jättää virallisia mielipiteitä ja lausuntoja niiden nähtävillä oloaikana. Näistä ajankohdista ilmoitetaan Etelä-Pohjanmaan kunnissa, liitossa, liiton nettisivuilla sekä Ilkka-Pohjalainen -lehdessä. Lausuntoajankohdista tiedotetaan myös sosiaalisen median kanavissa sekä maakuntakaavaa koskevissa sähköisissä uutiskirjeissä.

Maakuntakaavaehdotuksen nähtävillä oloaikana pyritään hyödyntämään karttapalautekanavia, jolloin palautetta on mahdollista antaa merkitsemällä palautteen kohteena olevat paikat myös kartalle.

Maakuntakaavoitustyön eri vaiheissa järjestetään kaavan esittelytilaisuuksia, jotka ovat avoimia kaikille ja mahdollistavat myös suullisen palautteenannon. Tilaisuuksiin voi osallistua joko paikan päällä tai etäyhteydellä. Tilaisuuksista ja niiden ajankohdista tiedotetaan kuulutusten lisäksi muun muassa Etelä-Pohjanmaan liiton nettisivuilla, Ilkka-Pohjalainen -lehdessä sekä Etelä-Pohjanmaan liiton sosiaalisen median kanavissa.

Maakuntakaavoituksesta kiinnostuneet voivat koska tahansa myös ottaa yhteyttä Etelä-Pohjanmaan liiton maakuntakaavoituksesta vastaavaan henkilökuntaan esimerkiksi sähköpostitse tai puhelimitse. Maakuntakaavoituksesta vastaavien asiantuntijoiden yhteystiedot löytyvät tämän asiakirjan lopusta sekä Etelä-Pohjanmaan liiton nettisivuilta osoitteesta <https://epliitto.fi/etela-pohjanmaan-liitto/yhteystiedot/henkilokunta/>.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma oli kaavan vireille tulon yhteydessä nähtävillä 15.12.2021-15.2.2022, päivitettyinä kaavaluonnoksen nähtävillä olon aikana 1.2.2023-10.3.2023 sekä päivitettyinä kaavaehdotuksen nähtävillä olon aikana. Nähtävillä oloaikana suunnitelmasta voi antaa palautetta.

Kaavan vaiheista ja vuorovaikutuksesta, esimerkiksi nähtävillä oloaikoina annetusta palautteesta, käydyistä neuvotteluista ja niiden johdosta kaavaan tehdyistä muutoksista, on esitetty tiedot kaavaselostuksen kappaleessa 5.

7.4 Yhteystiedot

Palautetta osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta voi antaa koko kaavoitusprosessin ajan. Ajantasainen osallistumis- ja arviointisuunnitelma sekä muu kaavan laatimiseen liittyvä julkinen tieto on saatavissa Etelä-Pohjanmaan liitosta sekä liiton kotisivuilta.

Etelä-Pohjanmaan liitto

Käyntiosoite: Kampusranta 9 C (4. krs), Seinäjoki

Sähköposti: kirjaamo@etela-pohjanmaa.fi tai etunimi.sukunimi@etela-pohjanmaa.fi

Etelä-Pohjanmaan liiton nettisivut: www.epliitto.fi

Alueidenkäytöstä ja maakuntakaavoituksesta vastaavat henkilöt:

Mari Pohjola, suunnittelujohtaja, p. 040 6108 445 (11.12.2023 saakka)

Antti Saartenoja, vs. suunnittelujohtaja p. 050 3479 845 (12.12.2023 alkaen)

Annukka Kuoppala, maakunta-arkkitehti, p. 040 6102 232

Mari Väänänen, ympäristösuunnittelija, p. 0400 243 640

Susanna Anttila, maakuntasuunnittelija, p. 040 1855 862

Jani Palomäki, maakuntainsinööri, p. 040 6883 187

etunimi.sukunimi@etela-pohjanmaa.fi

www.epliitto.fi

Kampusranta 9 C / PL 109 / 60101 Seinäjoki

ETELÄ-POHJANMAAN LIITTO
Regional Council of South Ostrobothnia

MAAKUNTAKAAVA
**HUOMISEN
LAKEUS**